

neohrožený politický průkopník, jako osvícený sociální reformátor, jako prorocky nadaný revolucionář, jako moudrý stavitel nové Evropy a prvý, nesmrtelný president republikánského státu československého. T. G. Masaryk jest od staletí, od Husa a Komenského, zase prvou naší osobností dějin světových, jedním z mozků, jenž dal světové válce a světové revoluci její program a cíl. Byl duševním vůdcem našich generací před válkou, byl naším vůdcem ve světové revoluci a zůstal naším vůdcem v samostatném státě. Jeho život je prací za osvobození národa a za osvobození uhněteného a trpícího pracujícího člověka. V dějinách světových není příkladu, aby poměr lidu k hlavě a představiteli státu byl upřímnějším a intimnějším. A v této chvíli vyslovujeme současně své přesvědčení, ničím nezvratné a nezměnitelné, že T. G. Masaryk, co živ bude, bude nám na křesle presidenta a v čele našeho národa před Evropou a celým světem geniem svého ducha, poctivostí své práce a příkladem svého života ukazovati a svítiti na další, budoucí cestu státu, národa a všeho jeho pracujícího lidu (str. 5—6). Masaryk, jenž je vtělená pracovitost, nezištnost a neohroženost, stal se a zůstal podle Dr. Soukupa pomocníkem, ochráncem, učitelem a spolubojovníkem československého proletariátu ve veliké myšlenkové revoluci za lepšího člověka a lepší řády lidské (str. 9), byl vždy nejuprávnějším přítelem strany sociálně demokratické, postavil se za stranu dělnickou již v letech osmdesátých a devadesátých, kdy každý styk s těmito podvrtnými živly vyvolával hrůzu a opovržení mocných tohoto světa (str. 11); s dobrým svědomím možno o něm říci, že od samého počátku všude u něho pronikal uvědomělý duch proletářský, jenž ho nespoutanou silou vždy vedl na ochranu všech vyžděděných, ponížených a porobených, a v tomto směru zůstal vždy vášnivým průkopníkem politických, sociálních, kulturních a lidských požadavků dělnictva (str. 36). Masaryk byl první, jenž v tehdejší vědeckém světě českém soustavně razil cestu pochopení nesmírného významu dělnické otázky a socialismu v českém národě a ve světě vůbec (str. 37). Byl od samého počátku celou svou bytostí fanatikem pravdy, mužem revolučního činu, obrazoborcem a stavitelem v jedné osobě (str. 12); a čím je, tím se stal sám svou vlastní prací, svou hroznou(?) vůlí, svou bezpříkladnou vytrvalostí (str. 9). Podle Dr. Soukupa bylo to bezměrným štěstím mladého státu, že ve své čelo mohl postaviti muže významu Masarykova. Masaryk — to byla naše visitka pro celý svět domácí; byl prvním mužem naší revoluce a stal se prvním mužem práce v našem samostatném státě (str. 114). President Masaryk zůstává však pevným a trvalým základem státu, jeho symbolem i programem (str. 115), nepatří jenom nám, nýbrž všemu lidstvu, jako mu patří Hus a Komenský (str. 116); znamená program národní a znamená také program mezinárodní (str. 117).

Pokud jde o nárys Masarykova života, pověděl Dr. Soukup všelicos zajímavého v kapitole o poměru jeho k sociální demokracii; škoda, že byl tak zkoupý, neboť právě zde mohl přinésti mnoho nového, za co by mu byl čtenář opravdu vděčen a co by dodalo zvláštního významu jeho práci. Výběr, který je jádrem knihy, podává názory Masarykovy o dělnictvu a socialismu, o náboženství a církvích, o národu a vlastenectví, o revoluci, Rusku, Rakousku, ukazuje Masaryka ve světové válce, ve »světové revoluci« a jako presidenta; za nejlepší považují kapitolu »Masaryk o dělnictvu a socialismu« (str. 122 až 158) a »President o dělnictvu a socialismu, o socialisaci« (str. 298—312). Rušivě působí — abych užil nejmírnějšího označení — v knize takováto místa: »vzlétl jako meteor z hlubin proletariátu« (str. 5), »kdy strana byla jako velezrádná a beznárodní ve vyvržení národa i státu« (str. 11), »až do absolvování gymnasia r. 1872 chodil Masaryk do kostela pravoslavného. A poněvadž byl výtečným žákem, nestalo se mu z toho nic« (str. 49), »moravsko-slezský timbre hlasu« (str. 61).

A. Klímt.

DR. KAREL STLOUKAL: ČESKOSLOVENSKÝ STÁT V PŘEDSTAVÁCH T. G. MASARYKA ZA VÁLKY. Ke dni 7. března 1930 vydal Politický klub Československé národní demokracie v Praze. Stran 158 za Kč 27.—.

Stopovat, jak vznikala představa budoucího samostatného československého státu v mysli nejvyššího vůdce našeho zahraničního odboje v době světové války, jak se pozměňovala, byť i sebe nepatrněji, podle celkové zahraniční situace, a do jaké míry odpovídá jí prostá skutečnost po mírových

smlouvách, není prací ani nezajímavou a nevděčnou, ani neužitečnou zejména tam, kde stále ještě slyšíme mluvit o »osvobozenkých legendách«. Dr. Stloukal podjal se této práce s láskou a jeho knížka uspokojí jak pokud jde o vlastní studii (Masarykovy představy o možnosti uskutečnění českého státu v době před válkou, o vládní formě a dynastické otázce příštího státu, o rozsahu českého státu a jeho hranicích, o mezinárodních vztazích samostatných Čech, o vnitřním vybudování státu, otázkách hospodářských, finančních, správních, menšinových a j. a o názvu příštího státu), tak i pokud jde o výbor nejzávažnějších dokumentů, z nichž při své práci vychází. Třeba s ním souhlasiti také v tom, praví-li, že ví, že to není zpracování konečné, že dokumenty bude lze rozhojnit a výklad zpracovati obsírněji a podrobněji, že však v podstatě se tím na základní koncepci mnoho asi nezmění (str. 11).

Dr. Stloukal konstatuje v úvodu, že neví, jsou-li v celém dlouhém životě našeho prvního presidenta chvíle pohnutější než ony, v nichž se mu vynořovala představa příštího československého státu. Vyhnanec, pronásledovaný zvědy a úklady nepřátel, staví jako čirý snílek vzdušné zámky svých vidin uprostřed rozpoutaných živelů světových... »A přece to nebyly vzdušné zámky z pohádky! Představy Masarykovy byly skutečností, třeba ještě neuskutečněnou, protože byly vytýčeny vírou a budovány prací, jaké je schopno jen srdce hluboce věřící, láska odevzdaná na život a na smrt. Přesvědčení o právu a spravedlnosti českých nároků na samostatnost, mravní síla, kterou Masaryk v celém svém životě a při všem svém konání vždy tolik zdůrazňoval, hluboké vědomí odpovědnosti před sebou samým i před budoucností vedly jeho kroky od prvního odjezdu za hranice až do vítězného návratu, kdy vstoupal do samostatných Čech jako první jejich president, jemuž celý národ jásal vstříc jako osvoboditeli« (str. 9). A v závěru praví: »Srovnáváme-li Masarykovy představy o příštím státě v jejich celku se skutečností, jak byla mírovými smlouvami a pozdějšími dohodami kodifikována, můžeme směle říci — a není to jistě nikterak na újmu vůdci zahraničního odboje — že skutečnost převýšila v mnohém prvotní a z části i poslední představy. Ale přes všechny tyto změny k dobrému i ke zlému byla československá samostatnost vybojována v podstatě tak, jak si ji Masaryk již na počátku války představoval. To je fakt, který zaslouží, aby byl zdůrazněn. Bylo to proto, že Masaryk se nikdy nedal unésti fantasí jako mnozí na př. v Rusku, že žádal důsledně pro svůj národ jen to, co bylo spravedlivé. Nechtěl křivdit jiným, nechtěl spláceti křivdy, spáchané na svém národu v minulosti křivdami jiným národům v budoucnosti. V tom byla síla a přesvědčivost jeho důvodů, jimiž se mu podařilo získati pro svůj cíl mocné spojení západní i onoho bezejmenného spojence, který tvoří *mezinárodní svědomí*, existující přese všechny intriky diplomacie a politiky jako mocný činitel v životě národů i států« (str. 69). Masaryk nikdy nezapomínal na důvody lidské, nedal se nikdy strhnouti běsněním válečným. »V této *mravní síle* bylo tajemství jeho úspěchu téměř zázračného, úspěchu, jakého nedosáhl žádný ze starých českých králů« (str. 70).

Knížka Stloukalova je velmi pěkně vypravena a její věnování »Tomáši G. Masarykovi, který je ve dvojím smyslu přední mezi budovateli státu: jako vůdce zahraničního odboje a jako první president Republiky, k památnému dni 7. března 1930« stejně jako prohlášení autorovo: »Politický klub Československé Národní Demokracie, který se thema mnou navržené rozhodl vydati ve svých »*Bílých knihách*«, připojuje se tak svým způsobem do řady těch, jimž oslava vzácného výročí presidenta republiky není pouze příležitostí k laciné gratulaci, nýbrž v duchu Masarykově podnětem ku práci a přemýšlení« — zavazují.

A. Klimt.

BIBLIOGRAFIE.

ČESKÁ.

Bulín (Hynek). — Jiskry a plameny. Vzpomínky na dobu zápasů i vítězství. V Brně 1930. 171 str. 36.—.

Clemenceau (Georges). — Velikost a bída jednoho vítězství. Praha, Borový 1930. XXI—415 str. 60.—.

Čechrák (Cyril). — Hospodářské konjunktury. Bratislava, Práv. fak. univ. Komenského 1930. 168 str.

Hejda (Jiří). — Hospodářská funkce akciové společnosti. Praha, Čsl. národohosp. spol. 1930. 143 str. 20.—.

Hromádka (Josef Lukl). — Masaryk. Praha, YMCA 1930. 242 str. 39.—.